

Interpretácie dejín v školskej praxi

1. Historické vedy a pramene k slovenským dejinám

- *Špecifické pramene pre výučbu dejín 20 storočia*
- *Typy stredovekých a novovekých prameňov s konkrétnymi príkladmi*
- *Charakterizujte pomocné vedy historické, kedy a prečo sa začali formovať, popíšte aké typy prameňov skúmajú, aký je ich význam v poznávaní minulosti, aké metódy sa pri práci s týmito prameňmi uplatňujú*
- *predstavte konkrétny prameň, na ktorom možno demonštrovať uplatnenie viacerých PVH a vysvetlite ako by ste ho skúmali (napr. listina, kódex, minca atď.)*
- *Predstavte významné osobnosti historikov, ktorí sa zaoberali (zaoberajú) jednotlivými PVH a uveďte ťažiskové oblasti ich výskumu a najvýznamnejšie práce*

2. Svetové ríše a ich dejiny

- Urobiť prehľad, ktoré svetové ríše sú v školskej praxi spomínané, ktoré udalosti sa spomínajú v učebniciach
- Definícia svetovej ríše – vybrať si jednu zo svetových ríš a sústrediť sa na jej najvýznamnejšie medzníky s akcentom na potreby školskej praxe

3. Reformy - nástroj zlepšovania života spoločnosti

- Urobiť prehľad, ktoré reformy sa spomínajú v školskej praxi, aké mali dôsledky
- Definícia reformy
- Vybrať si jednu ucelenú oblasť reforiem v dejinách a podrobne popísať aké boli východiská a dôsledky s akcentom na školskú prax

4. Migrácia v dejinách

- Popísať, čo je migrácia
- Dôvody na migráciu
- Kde sa v učebniciach dejepisu stretávame s témou migrácie
- Vybrať si jednu problematiku v rámci témy migrácia a tú rozobrať dopodrobna s akcentom na potreby školskej praxe

5. Osobnosti starších dejín Slovenska – stredovek

- Kategorizácia osobností slovenského stredoveku s konkrétnymi príkladmi
- Podrobne charakterizovať vybrané osobnosti slovenských stredovekých dejín s akcentom na potreby školskej praxe

6. Osobnosti starších dejín Slovenska – novovek

- Kategorizácia osobností slovenského novoveku s konkrétnymi príkladmi
- Podrobne charakterizovať vybrané osobnosti slovenských stredovekých dejín s akcentom na potreby školskej praxe

7. Cirkevné dejiny v historickom výskume

- *základné okruhy bádania cirkevných dejín (hospodárstvo, umenie, vzdelanie, demografia, kultúra, hudba atď.) a ich špecifiká, charakteristika prameňov*

a metodológie práce s týmito prameňmi (právne normy, diplomatické pramene, kanonické vizitácie, kázne, matriky atď.)

- *významné osobnosti slovenských bádateľov na poli cirkevných dejín, ťažiskové oblasti ich výskumu a najvýznamnejšie práce*
- *vývoj správnej štruktúry kresťanskej (katolíckej) cirkvi v historickom priereze*
- *Nové konfesie a ich postavenie v Uhorskom kráľovstve v procese reformácie, protireformácie a rekatolizácie*

8. Osobnosti svetových dejín – novovek

- Kategorizácia osobností všeobecného novoveku s konkrétnymi príkladmi
- Podrobne charakterizovať vybrané osobnosti všeobecných novovekých dejín s akcentom na potreby školskej praxe

9. Osobnosti svetových dejín – stredovek

- Kategorizácia osobností všeobecných stredoveku s konkrétnymi príkladmi
- Podrobne charakterizovať vybrané osobnosti všeobecných stredovekých dejín s akcentom na potreby školskej praxe

10. Osobnosti národných a svetových dejín – 20. storočie

- *Kategorizácia osobností, ktoré sú zastúpené vo vyučovaní dejín 19. a 20. storočia + príklady (slovenské a svetové osobnosti)*
- *Kontroverzné osobnosti svetových a národných dejín*
- *Vybrané osobnosti kultúrneho a vedeckého života svetových a národných dejín*

11. Dejiny objavov

- Urobiť prehľad, ktoré objavy sa spomínajú v školskej praxi, aké mali dôsledky
- Definovať objav
- Podrobne popísať niektoré z objavov v dejinách a ich dôsledky s akcentom na školskú prax

12. Revolúcie, ktoré zmenili svet

- Urobiť prehľad revolúcií, ktoré sú spomínané v školskej praxi
- Vedieť sa vyjadriť najmä k týmto revolúciám:
- Veľká francúzska revolúcia a jej dôsledky
- *Od priemyselnej revolúcie k Industry 4.0.*
- *Revolúcia 1848/1849 – príčiny, priebeh, dôsledky, aktéri*
- *Pád režimov vo stredo-východnej Európe („nežná revolúcia“) 1989 v európskych a (česko)slovenských kontextoch*

13. Hospodárske dejiny vo výučbe

- Urobiť prehľad významu hospodárskych dejín pri výučbe dejepisu a ich konkrétne využitie v školskej praxi
- Vedieť sa vyjadriť k nasledovným hospodárskym problémom v dejinách:

- Míľníky v hospodárskych dejinách Uhorska – systém vyberania daní, ťažba nerastného bohatstva, používanie platidiel
- Hospodárska politika Francúzska ako jeden zo štartérov VFR
- *Hospodárske krízy v 19. a 20. storočí; centrálne plánovaná ekonomika v 20. storočí*
- *Hospodárske dejiny Slovenska v školskej praxi: Slovensko v ČSR 1918 -1939; hospodárstvo Slovenskej republiky 1939-1945; centrálne riadená ekonomika a jej problémy, transformácia na trhové hospodárstvo. Udalosti a protagonisti*

14. Európa pánom sveta – koloniálny systém, dekolonizácia

- *Kolonizácia a dekolonizácia v 19. storočí – udalosti a protagonisti*
- *Dekolonizácia po 1.a 2. svetovej vojne: príčiny, priebeh, dôsledky, aktéri*

15. Svetové vojny a ich dopady

- *Prvá svetová vojna: príčiny, priebeh, dôsledky: politické pomery po svetovej vojne, vznik národných štátov, politické, spoločenské, sociálne zmeny*
- *Dopady prvej svetovej vojny na územie Slovenska: vznik ČSR; význam 1. ČSR pre Slovensko a Slovákov*
- *2. svetová vojna: príčiny, priebeh, dôsledky sovielizácia východnej Európy*
- *2. svetová vojna a Slovensko: priebeh a dôsledky: obdobie riadenej demokracie*

16. Integročné a dezintegročné procesy v Európe a vo svete 19. – 21. storočia

- *Rozpad monarchií po prvej svetovej vojne (Rakúsko-Uhorsko; Osmanská ríša; Nemecké cisárstvo; cárske Rusko) a vznik národných štátov*
- *Vznik ZSSR / rozpad ZSSR*
- *Počiatky európskej integrácie: od von Kalergiho k Lisabonskej zmluve*
- *Rozpad Juhoslávie*
- *Rozpad Rakúsko-uhorskej monarchie a vznik ČSR*
- *Rozpad ČSFR 1992*
- *Slovensko v európskych štruktúrach*

17. Prejavy národnej, národnostnej a rasovej neznášanlivosti v dejinách

- *Definícia pojmov národ, národnosť, etnikum, menšina, diskriminácia, segregácia, rasizmus, genocída (...) a ich uplatnenie v dejepisnom vyučovaní. Formy a prejavy neznášanlivosti v dejinách 19. a 20. storočia.*
- *Príklady zo svetových dejín: napr. genocídy 20. storočia (genocída Židov, Arménov, Khmérovo a ďalšie); apartheid v JAR, politické, jazykové a iné prejavy*
- *Príklady zo slovenských dejín: holokaust na Slovensku (Židia, Rómovia); slovensko-maďarské vzťahy 19. a 20. storočí; menšiny na Slovensku, Slováci ako menšina.*

18. Totalitné režimy

- *základná charakteristika totalitných režimov, delenie, periodizácia*
- *príklady: nacistické Nemecko; nástup bolševikov a vláda v ZSSR v období Lenina a Stalina; fašistické Taliansko, príklady iných autoritatívnych a totalitných režimov 20. storočia v Európe a vo svete*

- *totalitné a autoritatívne režimy v dejinách Slovenska: nástup HSLŠ k moci; Slovenská republika 1939 – 1945; nástup monopolu KSCŽ vo februári 1948; charakteristika vlády KSCŽ 1948 – 1989*

19. Národné mytológie a fikcie a ich úloha pri formovaní moderných štátov v 19. storočí

- *Z akých dôvodov vznikali národné mýty v strednej Európe*
- *Popíšte, kto ich vytváral a akým spôsobom sa šírili národné mýty v uhorskej (slovenskej) spoločnosti*
- *Charakterizujte najvýznamnejšie národné mýty, ktoré sa sformovali a šírili v slovenskej spoločnosti (1000-ročná poroba, mýtus zlatého veku, národní hrdinovia, trpiteľský mýtus)*
- *Popíšte významné príklady národných mýtov, ktoré vznikali v Európe (mimo územia Slovenska)*

20. Historické súvislosti aktuálnych konfliktov v Európe a vo svete

- *arabsko-izraelský konflikt: príčiny, priebeh, dôsledky, súčasný stav, kľúčové udalosti a osobnosti*
- *vojna na Ukrajine: historické súvislosti konfliktu*
- *Ozbrojené konflikty po rozpade ZSSR: Čečensko; Abcházsko; Náhorný Karabach, Južné Osetsko, Podnestersko*
- *Historické súvislosti aktuálnych konfliktov: Sýria, Afganistan, Irak, atď.*

Literatúra:

KOVÁČ, Dušan. Dejiny Slovenska. Praha 2010.

MAZOWER, Mark. Temný kontinent: Evropa ve 20. století. Praha 2019.

PALÁRIK, Miroslav – PINTÉROVÁ, Beáta – GLEJTEK, Miroslav – MIKULÁŠOVÁ, Alena – KIČKOVÁ, Adriana – HEČKOVÁ, Janka. Interpretácia dejín v školskej praxi. Výber dokumentov I. Nitra 2013.

FERIANCOVÁ (MIKULÁŠOVÁ), Alena. Nenájdená bezpečnosť. Československo, Nemecko a úpravy medzinárodného systému v Európe 1922-1926. Nitra : UKF, 2010.

RUMAN, Ladislav – FERIANCOVÁ (MIKULÁŠOVÁ), Alena a kol. Desivé dejiny : (K dejinám Ruska a ZSSR v prvej polovici 20. storočia - udalosti, pojmy, fakty, osobnosti). Nitra : UKF, 2010.

KAČÍREK, Ľuboš - RAGAČ, Radoslav - TIŠLIAR, Pavol. Múzeum a historické vedy. Krakov 2013.

KREKOVIČ, Eduard – MANNOVÁ, Elena – KREKOVIČOVÁ, Eva a kol. Mýty naše slovenské. Bratislava 2013.

TIBENSKÝ, Ján. Priekopníci vedy a techniky na Slovensku. Bratislava 1999.

IVANIČ, Peter - PINTÉROVÁ, Beáta. Kapitoly z dejín Slovenska v stredoveku. Nitra 2020.

GLEJTEK, Miroslav. Stredoveká cirkevná pečať - prameň kresťanskej ikonografie. Hradec Králové : Univerzita Hradec Králové, 2013.

IVANIČ, Peter – PALÁRIK, Miroslav a kol. Európa v stredoveku. Nitra : UKF, 2020.

Didaktika

1. Vizuálne médiá - fotografia, karikatúra, plagát v školskej praxi.
2. Lokálna a regionálna história vo výučbe dejepisu.
3. Aktuálne problémy výučby dejepisu.
4. Interdisciplinárne väzby. Tradičné a alternatívne organizačné formy vyučovania.
5. Didaktika dejepisu ako vedná disciplína. Vymedzenie pojmu, vývoj, súčasný stav.
6. Učebnice dejepisu ako edukačné médium. Typológia, možnosti a limity ich využitia v praxi.
7. Historické pramene vo vyučovaní dejepisu. Otázky efektívnej práce s prameňmi.
8. Didaktické zásady a princípy v dejepisnom vyučovaní.
9. Prierezové témy a ich začlenenie do dejepisného vyučovania na základných školách.
10. Príprava na vyučovanie. Formulácia cieľov a otázok, dejepisné stratégie.
11. Historické procesy, členenie dejín a historických disciplín.
12. Moderné trendy vo vyučovaní dejepisu - multiperspektíva, environmentálna výchova ai.
13. Audiovizuálne médiá vo vyučovaní dejepisu - dokumentárny film, hraný film, seriál. Možnosti a limity aplikácie v školskej praxi.
14. Elektronické médiá v dejepisnom vyučovaní. Možnosti ich využitia v edukačnom procese.
15. Auditívne médiá v dejepisnom vyučovaní (rozhlasové hry, politické prejavy, hudba).
16. Vzájomná spolupráca medzi múzeom a školou. Aplikácia na konkrétne učivo.
17. Metódy dejepisného vyučovania. Kritériá ich výberu, klasifikácia, charakteristika.
18. Rodová problematika vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť.
19. Základné dokumenty pre výučbu dejepisu. Dejepis v Štátnom vzdelávacom programe.
20. Egodokumenty v edukačnom procese. Aplikácia na konkrétne učivo.

Literatúra:

ČAPEK, Robert. Moderní didaktika. Praha 2015.

KRATOCHVIL, Viliam. Metafora stromu ako model didaktiky dejepisu. Bratislava 2019.

KRATOCHVIL, Viliam. Pátrame po reči iného. Princíp multiperspektívy teoreticky a prakticky pre vzdelávaciu oblasť Človek a spoločnosť. Bratislava 2021.

LABISCHOVÁ, Denisa – GRACOVÁ, Blažena. Příručka ke studiu didaktiky dějepisu. Ostrava 2010.